

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 26 września 2018 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w Ł. na podstawie art. 138 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych zobowiązał P. S. (1) do zwrotu nienależnie pobranych świadczeń za okres od 1 października 2015 r. do 31 sierpnia 2018 r. w kwocie 23803,66 zł oraz odsetek za okres od 21 października 2015r. 26 września 2018 r. w kwocie 2504,12 zł. /decyzja – k. 219 akt ZUS/

Odwołanie od powyższej decyzji złożył w dniu 29 października 2018 r. P. S. (2) zaskarżając ją w całości, jednocześnie wnosząc o uwzględnienie odwołania poprzez zmianę decyzji organu rentowego i zobowiązanie go do odstąpienia od zwrotu nienależnie pobranych świadczeń objętych zaskarżoną decyzją. W uzasadnieniu ubezpieczony wskazała, że organ rentowy nie dokonał wymaganych w stosunku do niego pouczeń oraz uważa, że skoro jest osobą bezrobotną renta się mu należy./odwołanie – k. 3-5/

Organ rentowy w odpowiedzi na odwołanie złożonej w dniu 15 listopada 2018 r. wniósł o jego oddalenie podnosząc argumenty tożsame jak w zaskarżonej decyzji. /odpowiedź na odwołanie – k.8-9/

Sąd Okręgowy w Łodzi ustalił następujący stan faktyczny:

P. S. (1) urodził się w dniu (...). /okoliczności bezsporne/

Rentę rodzinną za ubezpieczonego od daty jej przyznania decyzją z dnia 25 kwietnia 2013 r. pobierała jego matka G. S.. Natomiast decyzją z dnia 10 czerwca 2014 r. organ rentowy przeliczył rentę dla P. S. (2) w związku z osiągnięciem 18 roku życia. /okoliczności bezsporne /

P. S. (2) od 1 września 2013 r. uczęszczał do Zespołu Szkół nr (...) im. J. K. w P.. Nie otrzymał promocji do 3 klasy. Dokumenty odebrał 25 sierpnia 2015 r.

/pismo Zespołu Szkół nr (...) im. J. K. w P. k. 149,169 akt ZUS/

Ubezpieczony był uczniem Zespołu Szkół nr (...) im. Legionów Miasta P. w P.. Zaświadczeniem z dnia 12 września 2015 r. stwierdzono, że P. S. (2) jest uczniem I semestru liceum dla dorosłych. Planowany termin zakończenia nauki określono na 2018 rok.

/pismo Zespołu Szkół nr (...) im. Legionów Miasta P. w P. k. 163 akt ZUS/

W roku szkolnym 2015/2016 ubezpieczony nie otrzymał promocji na semestr II. Od dnia przyjęcia do szkoły był nieobecny na wszystkich zajęciach.

/pismo Zespołu Szkół nr (...) im. Legionów Miasta P. w P. k. 213,216 akt ZUS/

Obecność wnioskodawcy na zajęciach szkolnych przedstawiała się następująco:

Wrzesień 2015 rok- frekwencja 0%

Październik 2015 rok- frekwencja 0%

Listopad 2015 rok- frekwencja 0%

Grudzień 2015 rok- frekwencja 0%

Styczeń 2015 rok- frekwencja 0%

/ kserokopia dziennika szkolnego k. 35-62/

P. S. (1) nie był klasyfikowany z żadnego przedmiotu.

/arkusz ocen słuchacza k. 33-34/

P. S. (1) w czasie odbywania nauki pracował dorywczo. Nie poinformował o zakończeniu nauki organu rentowego, nie posiadał takiej wiedzy, że musi to zrobić. Pouczenie o obowiązku informowania o zakończeniu nauki zostało prawidłowo dokonane. Rentę za ubezpieczonego pobierała po uzyskaniu pełnoletniości dalej matka. Ubezpieczony nie chodził do szkoły w powodu niemożności pogodzenia pracy dorywczej z nauką w szkole. Musiał również opiekować się chorą matką.

/zeznania wnioskodawcy e-protokół rozprawy z dnia 4 lutego 2019 r. 00:02:24-00:05:41, 00:07:11-00:18:53,00:20:42-00:21:42 płyta CD k. 28/

Tak ustalony stan faktyczny nie był sporny pomiędzy stronami. Szczegółowych ustaleń Sąd Okręgowy w Łodzi dokonał w oparciu o całokształt materiału dowodowego zgromadzonego w niniejszej sprawie, w tym na podstawie powołanych dokumentów znajdujących się w aktach ZUS oraz częściowo na zeznaniach wnioskodawcy. Sąd nie dał wiary twierdzeniom ubezpieczonego co do tego, iż rzeczywiście chodził do szkoły. Wnioskodawca zeznał, że uczęszczał do szkoły nieregularnie, twierdzeniom tym przeczą zgromadzone w sprawie dokumenty w postaci kserokopii dziennika szkolnego. Z przedstawionych dokumentów wynika, że wnioskodawca w ogóle nie uczęszczał do szkoły nie zliczał egzaminów w skutek czego był nieklasyfikowany z każdego przedmiotu, a w konsekwencji nie uzyskał promocji na następny semestr. Ponadto należy wskazać, że obowiązkiem szkoły jest systematyczne i regularne prowadzenie dzienników dlatego też nie można uznać tego dowodu za niewartościowego i niewiarygodnego w porównaniu z zeznaniami wnioskodawcy, któremu zależy na korzystnym dla niego rozstrzygnięciu. Dlatego też Sąd stan faktyczny oparł głównie na przedstawionych przez szkołę dokumentach.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Odwołanie jest niezasadne i podlega oddaleniu.

Zgodnie z art. 65 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych renta rodzinna przysługuje uprawnionym członkom rodziny osoby, która w chwili śmierci miała ustalone prawo do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy lub spełniała warunki wymagane do uzyskania jednego z tych świadczeń.

Do renty rodzinnej uprawnieni są m. in. dzieci własne, dzieci drugiego małżonka oraz dzieci przysposobione (art. 67 ust. 1 pkt 1).

Jak dalej stanowi art. 68 ust. 1 i 2 powołanej ustawy dzieci własne, dzieci drugiego małżonka i dzieci przysposobione mają prawo do renty rodzinnej:

- 1) do ukończenia 16 lat;
- 2) do ukończenia nauki w szkole, jeżeli przekroczyły 16 lat życia, nie dłużej jednak niż do osiągnięcia 25 lat życia, albo
- 3) bez względu na wiek, jeżeli stały się całkowicie niezdolne do pracy oraz do samodzielnej egzystencji lub całkowicie niezdolne do pracy w okresie, o którym mowa w pkt 1 lub 2.

Istota renty rodzinnej służącej dziecku zmarłego ubezpieczonego sprowadza się do zapewnienia mu świadczenia umożliwiającego kontynuację nauki w celu uzyskania zdolności do samodzielnego utrzymania /tak też Sąd Apelacyjny w Białymstoku w wyroku

z dnia 3 września 2014 r., sygn. akt III AUa 1972/13, LEX nr 1506643/. Przepisy o rencie rodzinnej nie uzależniają prawa do tego świadczenia od systematyczności nauki, jej pozytywnych rezultatów, ewentualnego powtarzania semestrów, gdyż jedyny warunek to kontynuowanie nauki i ograniczenie wiekowe /por. wyr. SA w Katowicach z 8.4.2008 r., III AUA 1524/07, L./. Ustalenie "uczęszczania do szkoły" czy "nauki w szkole" nie wymaga również stwierdzenia systematycznej obecności w szkole. Możliwe jest przecież spełnianie obowiązku szkolnego bez uczestnictwa w zajęciach czy w szczególnym trybie nauki dorosłych. Istota działań ucznia sprowadza się wówczas do sprawdzania w trakcie egzaminów wiedzy nabytej w domu albo na zajęciach praktycznych /por. wyr. SA w L. z 14.6.2006 r., III AUA 1467/05, L./. Bez znaczenia pozostają również przyczyny wydłużenia czasu studiowania. Za niewystarczające należy uznać jednak samo zapisanie się do szkoły, jeżeli ubezpieczony nie uczestniczy w żadnych zajęciach, nie pisze prac kontrolnych, nie uzyskuje zaliczeń i nie przystępuje do egzaminów, co ostatecznie powoduje skreślenie go z listy studentów /por. wyr. SN z 5.7.2012 r., I UK 65/12, L./

Orzecznictwo Sądu Najwyższego przyjmujące jednolicie, że samo zapisanie się do szkoły nie wystarcza do uzyskania prawa do renty rodzinnej, jeżeli uczeń

w ogóle nie uczestniczy w zajęciach (lekcjach), nie pisze prac kontrolnych, nie uzyskuje zaliczeń i nie przystępuje do egzaminów, co ostatecznie powoduje skreślenie go z listy uczniów /por. wyroki Sądu Najwyższego: z 5 lipca 2012 r. I UK 65/12, z 3 sierpnia 2012 r., I UK 96/12, z 4 marca 2013 r., I UK 557/12, L./. Sąd Najwyższy przychylił się do tej linii orzecznictwa jak też stanowiska zaprezentowanego w wyroku z 5 lipca 2012 r., I UK 65/12 w którym stwierdzono, że samo zapisanie się do szkoły nie wystarcza do uzyskania prawa do renty rodzinnej, jeżeli ubezpieczony nie realizuje obowiązków ucznia. Sąd Najwyższy zwrócił uwagę, że skoro renta rodzinna na podstawie art. 68 ust. 1 pkt 2 cyt. ustawy przysługuje dziecku, które przekroczyło 16 rok życia, "do ukończenia nauki w szkole", lecz nie dłużej niż do osiągnięcia 25 lat życia, to nie wystarcza samo formalne nabycie przez uprawnionego do renty statusu ucznia (słuchacza) szkoły (wpisanie na listę uczniów, słuchaczy lub studentów). Podstawowe znaczenie ma w tym przypadku przesłanka materialna (rzeczywiste pobieranie nauki w szkole), ponieważ funkcją renty rodzinnej jest zapewnienie dziecku ochrony ubezpieczeniowej przez wypłatę stosownego świadczenia, gdy dziecko nadal się uczy. Kontynuowanie nauki zależy przede wszystkim od woli uprawnionego do renty (ucznia). Uprawnienie do renty rodzinnej zależy od określonych starań dziecka, występującego w roli ucznia, skoro już z treści art. 68 ust. 1 pkt 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS wynika, że celem nie jest nauka sama w sobie, ale jej "ukończenie". Z różnych przyczyn nauka może być przerwana i dlatego warunkiem koniecznym zachowania prawa do renty rodzinnej nie jest ukończenie szkoły. Jednak pojęcie "nauki w szkole" nie powinno być rozumiane dowolnie. Nie można mówić o pobieraniu nauki, gdy uczeń nie podejmuje żadnych starań w kierunku przyswajania wiedzy, a status osoby uczącej się uzyskuje tylko przez "zapisanie się" do określonej szkoły. (...) ubezpieczeń społecznych opiera się na solidarności ubezpieczonych, stąd funkcja renty rodzinnej nie jest spełniona w sytuacji formalnego "zapisania się" do jakiegokolwiek szkoły bez woli uczestniczenia w zajęciach szkolnych i przyswajania sobie wiedzy, co podlega następnie sprawdzeniu w wyniku przystąpienia do sprawdzianów, zaliczeń, egzaminów lub wykonania (napisania) prac kontrolnych, zaliczeniowych, dyplomowych itd. Jak wskazał Sąd Najwyższy, w dotychczasowym orzecznictwie rzeczywiście przyjmowano, że w przypadku usprawiedliwionej życiowo sytuacji, czasowo niepozwalającej uczniowi (studentowi) uczestniczyć w zajęciach (np. z powodu choroby lub urlopu), nie następuje utrata prawa do renty rodzinnej /por. wyroki Sądu Najwyższego: z 24 listopada 2004 r.,

I UK 3/04, z 6 kwietnia 2006 r., II UK 174/05, L./. Były to jednak w każdym przypadku sytuacje wyjątkowe, uzasadniające przerwę w nauce, co potwierdza zasadę, że zachowanie prawa do renty rodzinnej przez dziecko po ukończeniu 16 roku życia wymaga faktycznego podjęcia i kontynuowania nauki. Co istotne, należy odróżnić sytuację, w której nauka jest kontynuowana (mimo braku pozytywnych rezultatów i powtarzania semestrów, czyli wówczas, gdy uczeń "chce się uczyć", choć nauka nie daje efektów, co wynika

z niesystematycznego uczęszczania na zajęcia albo braku uzdolnień), od przypadku,

w którym uczeń (student) faktycznie nie podejmuje nauki ("nie chce się uczyć", świadomie zaniedbuje swoje obowiązki ucznia). Jak wskazał Sąd Najwyższy, nie można przyjąć, że organ rentowy (oraz konsekwentnie sąd powszechny rozpoznający sprawy z zakresu ubezpieczeń społecznych) nie jest uprawniony jako "podmiot trzeci" do ingerowania

w administracyjno - prawny stosunek łączący ucznia ze szkołą, ponieważ posiadanie statusu ucznia to kwestia administracyjno - prawna podlegająca decyzjom organów administracji publicznej i sądu administracyjnego.

Przedmiotem sporu w niniejszej sprawie było, czy świadczenie w postaci renty rodzinnej pobrane przez P. S. (1) za okres od 1 października 2015 r. do 31 sierpnia 2018 r. w kwocie 23803,66 zł jest świadczeniem pobranym nienależnie i czy w związku z tym ubezpieczony jest zobowiązany do jego zwrotu.

Zgodnie z art. 138 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych osoba, która nienależnie pobrała świadczenia, jest obowiązana do ich zwrotu.

Za nienależnie pobrane świadczenia w rozumieniu ust. 1 uważa się świadczenia wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo wstrzymanie wypłaty świadczeń w całości lub w części, jeżeli osoba pobierająca świadczenia była pouczona o braku prawa do ich pobierania (ust. 2).

Świadczeniem nienależnym może być tylko świadczenie, wypłacone osobie, która w dniu wydania decyzji spełniała warunki pobierania świadczenia, ale później utraciła uprawnienie do jego pobierania i mimo prawidłowego pouczenia nie powiadomiła o okolicznościach pozbawiających prawa do wypłaty świadczeń, bądź osobie, która nie miała w dniu wydania decyzji prawa do świadczenia i uzyskała wypłatę świadczenia na podstawie nieprawdziwych zeznań lub fałszywych dokumentów, albo innego świadomego wprowadzenia organu rentowego w błąd. Istotnym elementem konstrukcyjnym pojęcia nienależnego świadczenia jest świadomość osoby, która pobrała świadczenia, co do faktu, że zostało ono jej wypłacone bez podstawy prawnej na skutek świadomego wprowadzenia w błąd organu rentowego. Zgodnie z orzecznictwem Sądu Najwyższego warunkiem uznania świadczenia za nienależnie pobrane jest pouczenie o okolicznościach, których wystąpienie w czasie pobierania świadczenia powoduje jego utratę (w całości lub w części).
Pouczenie

o takich okolicznościach nie może odnosić się indywidualnie do pobierającego świadczenie, gdyż nie da się przewidzieć, które z różnorodnych okoliczności wystąpią u konkretnego świadczeniobiorcy. W tym sensie wystarczające jest przytoczenie przepisów określających te okoliczności. Jednakże pouczenie musi być na tyle zrozumiałe, aby pobierający świadczenie mógł je odnieść do własnej sytuacji. Ponieważ pouczenie dotyczy zmian w stanie faktycznym i prawnym w stosunku do stanu istniejącego w dacie przyznania świadczenia, pobierający świadczenie musi mieć możliwość skonfrontowania zmian, jakie zaszły w jego przypadku, z treścią pouczenia /por. Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 10 czerwca 2008 roku, sygn. akt I UK 394/07, L. oraz w wyroku z dnia 14 marca 2006 roku, sygn. akt I UK 161/05, L./.

Roszczenie ZUS obejmuje w niniejszej sprawie okres od 1 października 2015 r. do 31 sierpnia 2018 roku. Bezsprzeczne jest, że P. S. (2) od 1 września 2013 r. uczęszczał do Zespołu Szkół nr (...) im. J. K. w P.. Nie otrzymał promocji do 3 klasy. Dokumenty odebrał 25 sierpnia 2015 r. Ubezpieczony od września 2015 r. był uczniem Zespołu Szkół nr (...) im. Legionów Miasta P. w P..

W ocenie sądu P. S. (1) miał tylko formalny status słuchacza, ale nie pobierał faktycznie nauki. Opuszczał zajęcia, czego dowodem jest zaświadczenie wydane przez szkołę, w którym stwierdzono, że nie otrzymał promocji na II semestr, a także dokumentacji w postaci kserokopii dziennika szkolnego, w którym szczegółowo przedstawiono frekwencje ubezpieczonego.

Nie ma wątpliwości, co do tego, że konsekwencją zaniedbywania nauki i niepojawiania się na zajęciach było nieuzyskanie promocji na kolejny semestr.

Mając na względzie wszystkie powyższe okoliczności Sąd uznał, że skarżący rażąco zaniedbywał swoje obowiązki słuchacza, czego konsekwencją było nieuzyskanie promocji na kolejny semestr, zatem pobrane za sporny okres świadczenie jest świadczeniem nienależnym w rozumieniu art. 138 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach

i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych i jako takie podlega zwrotowi. Na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. sąd oddalił odwołanie.

W przedmiocie wniosku ubezpieczonego o rozłożenie zadłużenia objętego zaskarżoną decyzją Sąd Okręgowy przekazał wniosek do rozpoznania organowi rentowemu, jako właściwemu rzeczowo organowi.

ZARZĄDZENIE

Odpis wyroku wraz z uzasadnieniem doręczyć ubezpieczonemu.

M.P.